

DE KUNST VAN HET VERZEKEREN

BRANDVERZEKERING

VanhaKerckhove&Co

804 - 1983

De optimale bescherming tegen brand voor uw gezin en uzelf.

De Noordstar en Boerhaave - Themis brengt u een aangepaste verzekeringsformule in functie van uw reële woonsituatie. Immers, uw woonsituatie is niet die van uw buurman. Dus betaalt u slechts een premie voor uw eigen risico's, niet voor zaken die u niet nodig hebt. Vandaar de zeer voordelige premies. Bij de Noordstar en Boerhaave - Themis kunt u kiezen tussen de globale brandpolis, de ideale brandpolis en de gekombineerde brandpolis. Al deze polissen worden snel aan-

Een artistieke blik op een alledaagse situatie: "De Strijster" - 1912 van Rik Wouters.

Door het verband te leggen tussen de artistieke werkgang van een dergelijke toereel en de waarheidsgetrouwe fotografische uitdrukking ervan, bezigt De Noordstar en Boerhaave - Themis haar dubbele roeping van daadwerkelijke bescherming en cultureel engagement. De culturele taak wordt belichaamd in het Noordstarfonds. De Noordstar en Boerhaave - Themis verstaat de kunst van het verzekeren.

gepast aan uw veranderde woonsituatie (vb. bij verhuizing).

Extra-voordeel:

De Noordstar en Boerhaave - Themis werkt uitsluitend met verzekeringsbemiddelaars. U kunt op een totale service en bijhorend voordelig commissie-loon rekenen. Vraag vrijblijvend onze volledige documentatie voor bemiddelaar en partikulier aan.

**DE NOORDSTAR
EN BOERHAAVE N.V.**

De Noordstar en Boerhaave
Groot-Brittanniëlaan 125 - 9000 Gent
Tel. 091/35.37.11

THEMIS

Louiza Marialei 2 - 2000 Antwerpen
Tel. 03/233.98.05

BOEKBESPREKINGEN

ALGEMENE ECONOMIE

Paul VAN ROMPUY e.a.

Inleiding tot de economie. Zesde, volledig herziene uitgave Leuven, Universitaire Pers Leuven, 1988, xx + 549 blz. - Prijs: 895 fr. In voorliggend inleidend handboek tot de economie zijn, o.l.v. Paul Van Rompuy, een aantal voortreffelijke bijdragen samengebracht van Lode Berlage, Guido De Bruyne, Paul De Grauwe, Dirk Heremans, Wim Moesen, Theo Peeters, Erik Schokkaert en Karel Tavernier.

Globaal gestructureerd behandelt het handboek eerst de micro-economische principes en dan eerst de macro-economie. In andere handboeken is deze volgorde soms omgekeerd, maar dat is veeleer een kwestie van smaak. Wel wekt het verwondering dat men in hoofdstuk II reeds uitvoerig ingaat op de economische ordening en op de economische evaluatie van de economische systemen, terwijl in feite de beginnende lezer toch niet kan verondersteld worden reeds de nodige economische *background* te bezitten om dit hoofdstuk zinvol te verwerken. Eenzelfde probleem van didactische chronologie vindt men in hoofdstuk XV m.b.t. het mechanisme van de internationale betalingen, de wisselmarkten en de betalingsbalans. De internationale handel en de buitenlandse handelspolitiek, die beide in aanzienlijke mate de oorzaak vormen van en voorafgaan aan de fenomenen behandeld in hoofdstuk XV worden slechts achteraf geanalyseerd in de hoofdstukken XVI en XVII.

Overigens gaat men in het handboek op sommige materies dieper in dan andere inleidende werken. We verwijzen hier met name naar hoofdstuk VIII over de arbeidsmarkt, maar andere fenomenen blijven dan weer wat aan de oppervlakte, zoals o.m. de analyse over economische samenwerking en integratie (blz. 504-509).

Hoe dan ook, het betreft hier een voortreffelijk handboek voor beginnende geïnteresseerden in de economie, dat ook nog achteraf als nuttig naslagwerk kan worden gebruikt.

Paul Roosens

Philip ARESTIS, ed.

Post-Keynesian Monetary Economics. New Approaches to Financial Modelling. New Directions in Modern Economics Series Aldershot, Edward Elgar Publishing Limited (Gower), 1988, xiii + 313 blz. - Prijs: 55 \$

Dit boek bundelt een tweede reeks papers, eerder verschenen als Thames Papers in Political Economy. In tegenstelling tot de eerste reeks wordt ditmaal het onderzoeksgebied beperkt tot de ontwikkelingen op het monetaire vlak binnen het post-Keynesiaanse denken. De lezer wordt in de stellingen van deze school geïntroduceerd door hem kennis te laten maken met twee bestaande macro-econometrische modellen van een post-Keynesiaanse «inslag». C. Driver en de editor plaatsen in een eerste hoofdstuk het CEAR-model van de VS-economie (Rutgers University) en het CEPG-model voor Groot-Brittannië (Cam-

bridge University) op een didactische wijze naast elkaar en vestigen de aandacht op het telkens endogene karakter van het monetaire blok.

De post-Keynesiaanse theorie, waarop dergelijke modellering steunt, komt aan bod in de volgende vier papers. Ph. Arestis (H. 2) schetst de gedachtegang die gevolgd wordt om te besluiten tot een vraageïnduceerd, en bijgevolg endogeen, aanbod van de geldhoeveelheid; een centrale rol wordt toegewezen aan de kredietbehoefte van agenten in de onzekere en dynamische context van een monetaire produktie-economie. B. Moore belicht het verband tussen de vraag naar working capital vanwege de bedrijven en de nominale loonkosten (H. 4). P. Davidson (H. 5) zet de kerngedachten van zijn *Money and the Real World* nog eens op een rijtje en trekt de reële interestvoet als ex ante concept sterk in twijfel; volgens hem is het bestaan van een inflatiepremie in de nominale rentevoet onverzoenbaar met de kenmerken van een monetaire produktie-economie. De bijdrage van E. Nell (H. 3) over de circulatie van geld in de marxistische theorie toont aan dat de pijlers van de post-Keynesiaanse monetaire theorie niet beperkt blijven tot Keynes en Kalecki.

De papers in het laatste deel van dit boek zijn meer toepassingsgericht. J. Gral (H. 6) onderzoekt de mate waarin substitutie-effecten tussen reële en financiële activa de correlatie tussen enerzijds de produktiviteitsafname sinds het begin van de jaren '70 en anderzijds de toenemende spanning op financiële markten kunnen verklaren. V. Chick en Sh. Dow (H. 7) introduceren monetaire elementen in het onderzoek naar het verschil in economische prestaties van regionale deelgebieden. Internationale monetaire aspecten komen aan bod in het laatste hoofdstuk, waarin R. Guttman de instabiliteit van het huidig Internationaal Monetair Systeem toetst aan de post-Keynesiaanse axioma's en een alternatieve orde voorstelt in de lijn van Keynes' *Bancor Plan*.

Dit boek laat m.a.w. de lezer kennismaken met de veelzijdige aanpak door post-Keynesianen van het monetaire probleem. Toch willen we de lezer waarschuwen zich niet te laten misleiden door de ondertitel indien hij daaronder een formele en analytische ondersteuning van de post-Keynesiaanse stellingen zou verstaan.

Fred Schroyen

Stephen DAVIES e.a.

Economics of Industrial Organisation. Surveys in Economics
Harlow, Longman Group UK Ltd., 1988, viii + 248 blz. - Prijs: 17,50 £

Deze bundel bevat een aantal op zichzelf staande overzichtsoptellen over een aantal deelgebieden van de industriële economie die in de visie van de auteurs de laatste jaren snel geëvolueerd zijn. De doelgroep bestaat uit studenten economie en kwantitatieve methoden die als gevorderden kunnen gecatalogeerd worden. De behandelde onderwerpen omvatten, na een korte historische inleiding waarin een interessante, maar korte, behandeling van de zogenaamde «radicale» benaderingen van de industriële economie (Oostenrijkers, Schumpeterianen en Marxisten), toetredingsbarrières, concentratie, oligopolietheorie, mededingingsbeleid en technologische evolutie. Het gemeenschappelijke kenmerk van alle bijdragen ligt in de eerder theoretische benadering van alle besproken onderwerpen. Op zich is daar natuurlijk niets op tegen, te meer daar het boek als titel *Economics of Industrial Organisation* draagt, maar het is toch nogal klein dat de auteurs, die allen een uitstekende academische reputatie hebben, zich te pas en vooral te onpas denigrerend uitlaten over het empirisch onderzoek dat ter zake gepubliceerd werd, te meer daar bij nadere studie blijkt dat een aantal van hun overzichten van empirisch werk eindigen in 1980.

Tevens lijkt het intellectueel weinig fraai alle mogelijke problemen die er zijn bij empirisch werk dik in de verf te zetten, daar waar eveneens substantiële conceptuele bezwaren kunnen geuit worden bij de theoretische bijdragen (constante marginale kosten, lineaire vraagcur-

ven,...). Hierover wordt in alle talen gezwegen. Vooral de verantwoording van het frequent gebruik van Nash-evenwichten is aandoenlijk, en kan de recensent niet van de indruk ontdoen dat dit vooral gebeurt omwille van het analytisch gemak.

We zullen hier niet alle bijdragen afzonderlijk bespreken. Binnen het vooropgezette kader zijn zij alle van een meer dan behoorlijk niveau, en geven ze een uitstekend overzicht van de recente ontwikkelingen in de theorie van de industriële economie. Het hoofdstuk over mededingingsbeleid heeft nog de meeste raakpunten met de realiteit. Het is genuanceerder dan de andere bijdragen en pleit, in essentie, voor een mededingingsbeleid dat meer gericht is op grote ondernemingen en intrasectoriële overwegingen dan op sectoriële structuurkenmerken.

Marc Jegers

Barry E. CARTER

International Economic Sanctions. Improving the haphazard U.S. legal regime

Cambridge, Cambridge University Press, 1988, xiv + 290 blz. - Prijs: 25 £

De Amerikaanse wetgeving m.b.t. het uitvaardigen van economische sancties is zeer complex. Het is de verdienste van dit boek enigerlei inzicht te verschaffen in deze economische dimensie van het Amerikaans buitenlands beleid. De auteur beschrijft immers nauwgezet hoe de VS geprobeerd hebben d.m.v. economische strafmaatregelen de regimes te beïnvloeden van Zuid-Afrika, Libië, Panama, Nicaragua, de Sovjetunie, Polen en Iran. In een eerste deel wordt gepoogd een antwoord te geven omtrent de efficiëntie van economische boycotmaatregelen. In de volgende delen wordt gehandeld over de wetten die de president in staat stellen over te gaan tot beperking van in- en uitvoer van goederen en kapitaal. Ook wordt niet voorbijgegaan aan de druk die de VS kunnen uitoefenen op internationale instellingen teneinde de voorgestelde sancties een universele en efficiënter karakter te verlenen. Het voorlaatste hoofdstuk beschrijft, helaas veel te kort, het beleid van de westerse bondgenoten. De auteur besluit dat sancties hun nut hebben en dat te dien einde de Amerikaanse president over meer macht zou moeten beschikken met als doel de invoer van goederen en kapitaal uit bepaalde landen te beletten. In die zin moet meer orde en regelmaat worden gebracht in een ingewikkeld geheel van wetten. Onderhavig boek is beslist interessant voor de geïnteresseerden in het Amerikaans publiekrecht, maar richt zich niet zozeer tot andere categorieën van lezers. Daarvoor is het te gespecialiseerd en vooral te Amerikaans.

Eric Faucompret

David A. KENDRICK

Feedback. A New Framework for Macroeconomic Policy. Advanced Studies in Theoretical and Applied Econometrics, 10
Dordrecht / Boston / Lancaster, Kluwer Academic Publishers, 1988, vii + 147 blz. - Prijs: 65 gulden

Gedurende de laatste vijftien jaar is de toepassing van optimale controletheorie op micro- en macro-economische problemen uitgegroeid tot een nieuw en volwaardig onderzoeksdoel. De meeste publikaties over dit onderwerp zijn van een vrij hoge technische en wiskundige complexiteit, waardoor deze interessante benadering van economische politiek enkel toegankelijk blijkt te zijn voor mensen die over een goede mathematische opleiding beschikken.

De grote verdienste van David Kendrick is dat hij met dit boek de controletheorie zoals die in de macro-economie wordt toegepast, toegankelijk maakt voor een ruimere groep geïnteresseerden. Zonder wiskundige symbolen, maar met duidelijke voorbeelden en schema's wordt de lezer ingewijd in de voornaamste begrippen van de controletheorie en meer specifiek in de *feedback*-systemen. In het eerste deel van het boek wordt stilgestaan bij de drie aspecten van een *feedback*-systeem: de doelstellingen, de dynamiek en de onzekerheid. Het volgende deel behandelt de situering en analyse van economische politiek binnen het *feedback*-kader. Tenslotte wordt ingegaan op de beperkingen die eigen zijn aan deze benaderingswijze en wordt aangegeven hoe een aantal van deze beperkingen kunnen worden opgevangen.

Zoals reeds eerder vermeld is het opzet van het boek de *feedback*-benadering toegankelijk maken voor een ruimer publiek. Het slaagt volgens ons in die mate in dit opzet, dat de grote lijnen van de theorie duidelijk worden overgebracht. In welke mate dit echt een brug slaat naar de zeer technische en wiskundige publikaties die in dit domein toch de meerderheid uitmaken, blijft echter nog de vraag. Een zekere mathematische kennis blijft noodzakelijk om op een grondige wijze vat te krijgen op controletheorie als basis voor de studie van economische politiek.

Hilde Meersman

Marcello DE CECCO & Alberto GIOVANNINI, eds.

A European Central Bank? Perspectives on monetary unification after ten years of the EMS

Cambridge, Cambridge University Press, 1989, xvii + 371 blz. - Prijs: 12,95 £

In dit boek zijn de papers en discussies gebundeld van de conferentie *Monetary Regimes and Monetary Institutions: Issues and Perspectives in Europe* van juni 1988. De nieuwe titel van het boek geeft aan hoe snel dit onderwerp evolueert, o.a. onder invloed van het zogenaamde Rapport-Delors.

De bijdragen in dit werk kunnen in twee grote groepen worden ingedeeld. Vooreerst zijn er een aantal theoretische papers. Hierbij zijn vooral Carlo Carraro's *The tastes of European central bankers* en Giuseppe Bertola's *Factor mobility, uncertainty and exchange rate regimes* bijzonder boeiend en lezenswaardig. In deze laatste bijdrage analyseert Bertola de theorievorming over optimale monetaire zones, zowel vanuit macro- als vanuit micro-economisch gezichtspunt (met o.a. het effect van onzekerheid op de mobiliteit van de produktiefactoren) en de interactie tussen beide. Wel wordt, mijns inziens, overdreven veel aandacht besteed aan seigniorage (de inkomsten van de overheid uit haar emissie-monopolie van bankbiljetten), en dat met modellen die wel wat ver van de werkelijkheid staan.

Naast deze theoretische bijdragen zijn er ook drie historische papers waarbij het proces van monetaire eenmaking in Duitsland, Italië en de Verenigde Staten wordt geanalyseerd. Vooral de Duitse en de Italiaanse bijdrage zijn uiterst boeiend. In de bijdrage over de Verenigde Staten wordt echter maar terloops gesproken over monetaire integratie en wordt er helemaal geen vergelijking met Europa nu gemaakt.

Zoals de meeste referatenboeken bevat dit werk ook sterke en minder sterke bijdragen. Toch kan zeker worden gesteld dat de studies en analyses hier, vanuit een rijke verscheidenheid van invalshoeken, boeiende en doordringende analyses brengen van het proces van Europese monetaire integratie.

Ivo Maes

Claude HENRY

Microeconomics for Public Policy. Helping the Invisible Hand
Oxford, Clarendon Press (Oxford University Press), 1989, viii + 164 blz.

- Prijs: 19,50 £

In dit handboek worden de concepten en methoden van standaard micro-economische theorie toegepast in verschillende domeinen van publiek beleid.

In hoofdstuk 1 behandelt Henry de theorie van publieke goederen en de toepassing ervan. Eens geproduceerd is een publiek goed voor iedereen, zonder uitsluitingsmogelijkheid, beschikbaar. Er is geen spontane produktie van dit soort goederen en het gewone marktmechanisme werkt niet. Welke publieke goederen moeten worden geproduceerd? Hoeveel moet worden voortgebracht? Hoe moet dit worden gefinancierd? enz. zijn vragen die in hoofdstuk 1 worden besproken.

Het verzoenen van de tegengestelde belangen die het gevolg zijn van externaliteiten en congestie is het onderwerp van hoofdstuk 2.

In principe zou de consument de marginale kost moeten dragen. Praktisch zijn deze *first-best* principes niet altijd te volgen en moeten bijkomende financiële middelen worden gezocht om openbare maatschappijen te financieren. Belastingen wijzigen nochtans het gedrag van producenten en consumenten en leiden tot een verlies aan economische welvaart. Hoe men globaal een *second-best* oplossing kan bereiken, waarbij men het globaal efficiëntieverlies zo beperkt mogelijk houdt, wordt in hoofdstuk 3 en 4 bestudeerd.

Voor sommige produkten is de markt te klein voor meer dan één producent. Men heeft dan een «natuurlijk» monopolie. De gangbare opvatting was dat, aangezien zo'n monopolie van zijn marktmacht gebruik zal maken om de consument te exploiteren, overheidsstussenkost door prijsreglementering of nationalisatie noodzakelijk is. Nieuwe inzichten leren nochtans dat in bepaalde gevallen de dreiging van potentiële toetreders tot de sector de effectieve marktmacht van een natuurlijk monopolie sterk beperkt. Potentiële competitie wordt behandeld in hoofdstuk 5.

Tenslotte wordt in hoofdstuk 6 prijsdiscriminatie besproken. Prijsdiscriminatie is niet alleen een middel om winsten te verhogen, maar kan in bepaalde omstandigheden ook voor publieke diensten een middel tot welvaartsvermeerdering zijn.

Het boek bevat wel een uitgebreide appendix met een overzicht van de belangrijkste micro-economische concepten, maar Henry veronderstelt toch enige vertrouwdheid met micro-economische theorie. Een behoorlijke algebraïsche kennis en wat liefde voor formele en logische analyse is noodzakelijk om van het boekje te genieten.

Walter Nonneman

Roger BACKHOUSE

Economists and the Economy. The Evolution of Economic Ideas 1600 to the Present Day

Oxford, Basil Blackwell, 1988, x + 224 blz. - Prijs: 27,50 £

Het nieuwe boek van R. Backhouse, die eerder al het merkwaardige *A History of Modern Economic Analysis* publiceerde, presenteert de geschiedenis van het economisch denken op een thematische manier. Het specifieke van dit werk bestaat erin dat telkens niet alleen de interne ontwikkeling van de theorie wordt behandeld, maar minstens evenveel aandacht gaat naar de situatie waarin die ontwikkeling tot stand kwam. De wisselwerking met de economische geschiedenis komt zo duidelijk tot uiting.

De gekozen thema's lenen zich uiteraard erg goed voor een dergelijke behandeling. Zo gaat hoofdstuk 2 in op de groei- en ontwikkelingstheorie, hoofdstuk 3 op het handels- en

industriebeleid, hoofdstuk 4 op het geld en de inflatie, hoofdstuk 5 op werkgelegenheid en conjunctuur, en hoofdstuk 6 op de theorie over de markteconomie. Natuurlijk is daarmee niet het volledige domein van de economische discipline in kaart gebracht. Zelf wijst de auteur op de afwezigheid van een bespreking van de openbare financiën, een thema dat nochtans belangrijke impulsen bezorgde aan de ontwikkeling van het economisch denken. Ongetwijfeld kunnen nog heel wat andere themata gesuggereerd worden. Men denke slechts aan de loon- en winstproblematiek of aan de technologie, allebei onderwerpen die nu slechts occasioneel aan bod komen. Toch kunnen we stellen dat de beperkte keuze van de auteur reeds een vrij behoorlijk beeld geeft van een aantal krachtlijnen die de evolutie van de economische feiten en theorieën domineerden. Daarbij is de dosering van feit en theorie variabel, aangepast aan het specifieke onderwerp van elk hoofdstuk. Zo krijgt het hoofdstuk over *The regulation of trade and industry* een heel sterke empirische basis, gaande van de Engelse overheidsmonopolies in de zeventiende eeuw tot de hedendaagse deregulering en de EG-integratie. Het hoofdstuk over *The theory of a market economy* spitst zich dan weer toe op de abstracties i.v.m. vraag, aanbod en evenwicht.

Het laatste hoofdstukje biedt niet alleen een balans van vier eeuwen wetenschappelijke ontwikkeling, maar stelt ook een aantal fundamentele vragen over de economische discipline. Met name wordt ingegaan op de problematische relatie t.a.v. de empirie, het interdependentieprobleem, de problemen met voorspellingen e.d.m.

Hoewel al deze thema's op een erg toegankelijke manier behandeld worden – de auteur richt zich in de eerste plaats tot studenten die nog niet zo'n grote kennis van de economie verworven hebben – bereikt het boek een vrij hoog niveau. De essentiële vragen worden bepaald niet uit de weg gegaan. De antwoorden zijn doordacht en genuanceerd. Ook voor niet-studenten dus een waardevol werk.

Guido De Brabander

ALGEMEEN ONDERNEMINGSBELEID

David NADLER & Michael TUSHMAN

Strategic Organization Design. Concepts, Tools, & Processes. Management Applications Series

Glenview / Londen, Scott, Foresman and Company, 1988, 209 blz. - Prijs: 12,95 £

Vormgeving van organisatiestructuren wordt meestal ervaren als een noodzakelijk kwaad. Heel wat eminente bedrijfskundigen, bijvoorbeeld de wijd befaamde J.M. Juran, hebben de draak gestoken met de vele vormen van organigrammen, die managers en hun medewerkers slapeloze nachten bezorgen en meer verlamdend werken op de organisaties dan een stimulant zijn tot doelmatiger acties.

De noodzaak tot structurering wordt in de bedrijfskunde niet ontkend. Wel wordt er op aangedrongen de organisatiestructuur niet als een doel op zich te beschouwen. Het is een beheersmiddel, noch min, noch meer, maar een onvermijdelijk instrument bij het implementeren van de doelstellingen in het geheel van de organisatie-activiteiten.

Nadler en Tushman laten zich niet verleiden tot een academisch dispuut, zij nemen voor ieder van hun hoofdstukken een praktijkgeval dat de grondslag is van hun verdere beschouwingen. Hun uitgangspunt is de structurele vormgeving als hefboom (*design as a leverage point*) in het leiden van organisaties. Voortdurend zoeken zij naar het brengen van even-

wicht (*balanced perspective*) tussen de strategische beweging en het formeel inbedden van de actie in beheersbare banen. Op blz. 200 komt de aap uit de mouw: «The informal organization is, in fact, the key to understanding the impact, or lack of impact, of design.»

Het boek zit boordevol bruikbare concepten, instrumentele organisatiemiddelen en aanwijzingen om aan structuurvormgeving te doen. Het is bovendien een eerlijk boek met een scherp oog geschreven op het vlak van de «limitations of organizational design». Warm aanbevolen.

Leopold Kymper

Martin J. BECKMANN

Tinbergen Lectures on Organization Theory. With a Preface by Jan Tinbergen. Second, Revised and Enlarged Edition. Texts and Monographs in Economics and Mathematical Systems

Berlijn, Springer-Verlag, 1988, xv + 252 blz. - Prijs: 49,80 DM

Martin Beckmann bekleedde in 1982 de Tinbergen-leerstoel aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam en hield daar een serie lezingen over de economische analyse van organisaties. Dit boek is hier een herwerking en uitbreiding van, en is een amalgaam van eerder gepubliceerd werk en nieuwe resultaten.

Het geheel is geschreven vanuit het oneerbiedige standpunt dat organisaties te belangrijk zijn om de studie ervan over te laten aan sociologen, waarna hij overtuigend bewijst waarom veel mensen, waartoe, voor alle duidelijkheid, uw recensent zich niet rekent, vinden dat economie misschien ook niet de meest aangewezen personen zijn om op dit onderwerp losgelaten te worden: de behandeling is louter wiskundig (in de stelling-bewijsstijl) met soms verre gaande, maar gebruikelijke, assumpties aangaande het gedrag van de gebruikte functies.

In het eerste deel wordt een organisatie beschreven met behulp van begrippen uit de graftheorie en de relatietheorie: «supervisie» is bijvoorbeeld een niet-reflexieve, niet-symmetrische en niet-transitieve relatie, het organigram een digraf, rang een klasse uit een equivalentierelatie, ...

Vervolgens wordt «perfect management» behandeld, dat beschouwd wordt als een zoektocht naar de ideale «span of control», gegeven de omvang van de uit te voeren taak en het aantal leden van de organisatie, of een variatie op dit thema. Tevens komt het effect van de loonstructuur op de kost van een organisatie aan bod.

Het derde deel is, in tegenstelling tot de vorige, eerder rommelig van structuur. Hierin wordt de produktiviteit van organisaties besproken (inclusief «managerial» produktiefuncties). Het vierde deel is dan weer homogener en behandelt de verschillen op het gebied van beloning en efficiëntie tussen verschillende vormen van organisaties, waarbij ook het uitvoeren van activiteiten zonder organisatie (dus individueel) betrokken wordt.

Het geheel is zonder twijfel intellectueel zeer aantrekkelijk, maar de aandachtige lezer wordt al te dikwijls geteisterd door materiële onvolkomenheden van de tekst: gebruik van ongedefinieerde termen, verschillende betekenissen voor eenzelfde symbool, verwijzingen naar niet-bestaande figuren, slordige of ontbrekende figuur- en formulenummering en niet in de bibliografie opgenomen geciteerde bronnen zijn er enkele van. Dit boek verdiende beter.

Marc Jegers

ARBEID EN ORGANISATIE

Gert WIJNEN e.a.

Verbeteren en vernieuwen van organisaties - ook werk voor managers
Deventer, Kluwer Bedrijfswetenschappen, 1988, viii + 168 blz. - Prijs: 965 fr.

Met deze publikatie vervolgen de auteurs de met hun *Ondernemen binnen de onderneming* ingeslagen weg. Het accent verschuift hier van een Integraal Ondernemingsmodel, dat hoofdzakelijk statisch bleef, naar een meer dynamische, fundamenteel veranderingsgerichte benadering.

Van bij het begin wordt benadrukt dat het boek voornamelijk gericht is op managers, lijnverantwoordelijken, en dus niet op adviseurs of *management consultants*. Zowel in de vormgeving, gekenmerkt door een vrij luchtige, overzichtelijke en synthetische stijl, als in de keuze van de inhoud, gericht op het aangeven van de wezenlijke componenten en aandachtspunten bij een proces van organisatieverbetering en -vernieuwing, blijven de auteurs trouw aan dit opzet.

De kern wordt gevormd door hun *Organisatie Verbeterings- en Vernieuwingconcept* (in hoofdstuk 4), dat aan de manager moet toelaten duidelijke besluiten te nemen over de meest wenselijke en haalbare organisatieveranderingen, en waaraan een aantal hoofdtrajecten kunnen worden gekoppeld. Doorheen de tekst als geheel zijn heel wat concepten en inzichten van andere auteurs verwerkt en op een persoonlijke wijze geïntegreerd in het denkstramien van de auteurs. Ter afsluiting zijn een tiental *capita selecta* opgenomen, afkomstig uit recente veranderingsliteratuur.

Op een bevattelijke wijze worden in dit werk niet alleen de basisprincipes uit de veranderingkunde voorgesteld, doch tevens wordt aangegeven wanneer en hoe de *performance criteria* (vnl. effectiviteit, creativiteit, flexibiliteit, efficiëntie) kunnen worden bereikt en hoe deze zich tot elkaar verhouden.

Daniël Vloeberghs

Ton WENTINK & Harry ZANDERS

Automatisering, produktiviteit en kwaliteit van kantoorarbeid
Deventer / Den Haag, Kluwer Bedrijfswetenschappen / VIFKA, 1988, 256 blz. - Prijs: 1.500 fr.

De auteurs, die enkele jaren geleden reeds *Kantoren in actie* (Kluwer, Deventer, 1985) uitgaven, behandelen in dit werk de problematiek van produktiviteitsverhoging en van verbetering der arbeidskwaliteit via kantoorautomatisering. Hierbij wordt de nodige aandacht aan de dag gelegd voor de menselijke, organisatorische, financiële en macro-economische aspecten van deze problematiek. Zo wordt uitgebreid de visie weergegeven van Paul Strassman, auteur van *Information Payoff. The Transformation of Work in the Electronic Age*. De auteurs doen een grondige analyse van de betekenis en meetbaarheid van produktiviteit en de kostenrechtvaardiging van informatiesystemen; op originele wijze wordt het model van M. Porter toegepast op informatietechnologie als strategische factor...

Het werk is gebaseerd op een reeks artikels die tijdens de periode van 1985 tot 1987 in diverse tijdschriften werden gepubliceerd. Waarschijnlijk vormt deze voorgeschiedenis de belangrijkste verklaring voor de vaststelling dat deze - op zich boeiende - topics niet erg systematisch of samenhangend zijn behandeld. Wie op de hoogte wil blijven van nieuwe

inzichten, onderzoek en ontwikkelingen op dit gebied vindt in dit werk ongetwijfeld een rijke informatiebron. Vooral de hoofdstukken over tele-arbeid, de weergave van *Automation of America's Offices 1985-2000* van het *Office of Technology Assessment* in de VS, en de studie over produktiviteitsverbetering via kantoorautomatisering zijn in dit opzicht beslist aan te bevelen.

Daniël Vloeberghs

FINANCIËEL BELEID

Catherine ENGLAND & Thomas HUERTAS, eds.

The Financial Services Revolution. Policy Directions for the Future.
Reeks «Innovations in Financial Markets and Institutions»
Boston / Dordrecht / Lancaster, Kluwer Academic Publishers, 1987, 361 blz. - Prijs: 105 gulden

Voorliggend werk is de neerslag van een congres over het macrobeleid ten aanzien van het monetaire en banksysteem. Het centrale thema had betrekking op de regulering van deposito-instellingen, vooral de banken. Het boek is dan ook de neerslag van de verschillende referaten, gegroepeerd rond drie hoofdthema's.

De eerste groep referaten behandelt de geschiedenis van het bankwezen en zijn regulering. Meer specifiek worden de oorzaken en doelstellingen van de regulering, zoals deze historisch gegroeid zijn, geschetst.

In deel II wordt de effectiviteit van de huidige (Amerikaanse) regulering geanalyseerd. Globaal genomen komen de verschillende papers tot de conclusie dat dit regulerend systeem niet meer beantwoordt aan de eisen van het Amerikaanse bankwezen vandaag en dat snel wijzigingen dienen aangebracht te worden. De verschillende wegen hiertoe worden in het laatste deel voorgesteld. De aanbevelingen gaan grotendeels in de richting van meer markt-discipline en meer vrijheid voor de financiële instellingen. Een interessant document, maar grotendeels op maat van het (specifieke) Amerikaanse bankwezen.

Edward Durinck

MARKETING

Warren J. KEEGAN

Global Marketing Management. Fourth Edition. The Prentice-Hall Series in Marketing
Englewood Cliffs, New Jersey, Prentice-Hall International, Inc., 1988, xvi + 783 blz. - Prijs: 35,95 \$

In het licht van de mondialisering van het bedrijfsleven heeft Keegan zijn bekende *Multinational Marketing Management* herwerkt en omgedoopt tot *Global Marketing Management*. Het resultaat is minder fraai dan deze nieuwe, trendy titel laat vermoeden.

Het werk is net als zovele andere marketinghandboeken in vier delen opgebouwd: conceptuele basis; omgeving; strategie en programma; organisatie en controle. Zoals het voor elk inleidend handboek betaamt, wil de auteur in de eerste plaats een overzicht geven. Jammer genoeg ziet hij al spoedig door de bomen het bos niet meer, wat de relevantie van zijn gezapig-verhalend betoog schaadt. Zo besteedt hij wel aandacht aan financiële aspecten en aan aankoopbeleid, maar wordt er met geen woord gerept over de waarde van een internationaal opererende bank als zakenpartner of over internationaal account management. Helemaal onbegrijpelijk is dat marktselectie en -segmentering zo goed als onbesproken blijven.

Het boek is dus zeker niet vrij van lacunes. Bovendien past Keegan al te vaak «klassieke» concepten toe op mondiale marketing, zonder eventueel gewenste verbijzonderingen of nuances aan te brengen. Het hoofdstuk over concurrentiestrategie, bijvoorbeeld, gaat niet verder dan wat bij Porter of Daems & Douma te lezen staat.

Kortom, *Global Marketing Management* is een overzichtswerk dat er moeilijk in slaagt de student-lezer inzicht bij te brengen. Ook de weinig aantrekkelijke bladspiegel, het zuinig gebruik van grafisch materiaal en het doodzwoegen van de EG laten twijfels rijzen over de pedagogische waarde van dit boek. Voor docenten en managers zullen het dozijn interessante cases en het handvol leerrijke lezingen door en interviews met praktijklui misschien de pil vergulden.

«Market success can breed marketing inertia», schreef Bonoma ooit. Bij deze vierde uitgave stellen wij vast dat dit ook opgaat voor hoog aangeschreven handboeken.

Christophe Van den Bulte

Ernan ROMAN

Integrated Direct Marketing. Techniques and Strategies for Success

New York, McGraw-Hill Book Company, 1988, xx + 239 blz. - Prijs: 64,40 DM

Dit boek toont aan hoe men acties over verschillende media en distributiekanaalen kan integreren en biedt daarover talrijke nieuwe denkpatronen en ideeën. Deze worden niet kwantitatief-empirisch gevalideerd. We moeten de auteur maar geloven op zijn woord en op de cases waarmee het boek rijkelijk bezaaid is.

De tekst is ingedeeld in acht hoofdstukken die qua niveau en relevantie sterk verschillen. Zo bv. trapt Roman in (1) flink wat open deuren in en is (3), dat handelt over strategische planning, weinig of niet ter zake. Gelukkig zijn de overige hoofdstukken van een ander kaliber.

(2) biedt op systematische wijze een grondige evaluatie van de kanalen die gebruikt kunnen worden. Deze bijdrage over media-strategie is het eerste sterke moment van het boek.

(4) behandelt de problemen bij het invoeren van IDM in een onderneming en (5) de coördinatie en differentiatie van de creatieve strategie over de verschillende media. Hier treft men de ware toedracht van het boek: na de lezer overtuigd te hebben van de waarde en de mogelijkheid van synergie door integratie, biedt Roman werkelijk «the management perspective required for effective decision within an IDM framework» (p. 20).

Als toemaatjes vindt men nog een zeer sterke paragraaf over recente database analysetechnieken, een managementchecklist en enkele nuttige richtlijnen i.v.m. de keuze van software. Ondanks de vaak pamflettaire stijl is *Integrated Direct Marketing* geen eenvoudig «how to» hocus-pocus boek. Het geeft een genuanceerd beeld van de (mogelijkheden en) implementatieproblemen van IDM. In dezelfde lijn worden de cases niet als lichtend voorbeeld

voorgesteld, maar als concrete invullingen van een kader in concrete omstandigheden. Voor al wie betrokken is bij de praktijk van marketingcommunicatie of direct marketing, ongeacht de sector, is dit aanbevolen leatuur.

Christophe Van den Bulte

Philip KOTLER & Roberta N. CLARKE

Marketing for Health Care Organizations

Englewood Cliffs, New Jersey, Prentice-Hall, Inc., 1987, xiii + 545 blz.

- Prijs: 63,50 \$

De marketingwereld is zich gedurende de laatste decennia gaan opstellen als een «missionnaire» professie. In een eerste ontwikkelingsfase werd de bedrijfswereld zelf «bekeerd» tot marketing. In een tweede fase, nu de marketingidee voor de klassieke, commerciële, groep in de maturiteits- of zelfs de vervalphase van de levenscyclus gekomen is, wordt de aandacht verschoven naar nieuwe markten: industriële marketing, dienstenmarketing, non-profitmarketing, marketing van overheidsdiensten, religieuze marketing ...

Philip Kotler is in verschillende van deze fasen een belangrijke apostel. Het hier besproken boek situeert zich in deze context. Het is een verbijzondering van de ideeën in Kotlers *Marketing Management. Analysis, Planning and Control* naar de sector van de gezondheidszorg, in casu de ziekenhuizen.

Deze transpositie is succesvol, het geheel is een lezenswaardig, soms amusant boek, dat met inzicht en wars van romantiek, de werking van ziekenhuizen, naast de rol en de specifieke doelstellingen van de verschillende partijen, beschrijft in de context van marketingprincipes. Ook de verschillende dimensies van het ziekenhuisbeleid (specialisatie, prijs, relaties tot dokters, patiënten ...) komen aan bod, netjes gerangschikt rond de fundamentele marketingtopics (produkt, prijs ...).

Voor de lezer die bekend is met algemene marketingliteratuur is er soms wat te veel herhaling (het marketingconcept, strategische marketing, attitudemeting ...). Een ander nadeel is dat het boek zich zeer sterk naar de Amerikaanse institutionele context richt, die toch grondig verschilt van de Europese of Belgische context (Health Maintenance Organizations). Typisch in dit verband is de frequente verwijzing naar «services» veeleer dan naar «not-for-profit» marketing. Een laatste punt dat soms wat storend overkomt is het gebruik van (naar Belgische normen?) extravagante voorbeelden of citaten.

Nochtans komen in deze meer gecommmercialiseerde optiek ook vragen naar verantwoordelijkheid (wie betaalt, wie beslist ...) aan bod. Vooral in dit opzicht verschilt de ziekenhuissector van andere dienstenverstrekkers.

Conclusie: een inleiding tot marketing toegepast op de ziekenhuissector, tegelijk een spiegel van de Amerikaanse gezondheidsorganisatie en een confrontatie tussen visies op gezondheidsbeleid.

Marcel Weverbergh

A.J. VAN WEELE

Inkoop in strategisch perspectief. Analyse, planning en praktijk

Alphen aan den Rijn / Brussel, Samsom Uitgeverij, 1988, 286 blz. - Prijs: 1.500 fr.

De auteur geeft in de inleiding de reden aan waarom hij dit boek heeft geschreven. Er zijn namelijk zeer weinig boeken die handelen over inkoop. Zo eenvoudig is de argumentatie: de ervaringen en de praktijk van inkopen komen inderdaad nauwelijks aan bod in de

managementliteratuur. Dit boek wil dus deze leemte aanvullen. Daarenboven is de auteur, die organisatie-adviseur is, uitermate goed geslaagd in de opzet. De opbouw van het boek is logisch en er wordt voldoende aandacht besteed aan alle facetten van het inkoopbeleid. Vooreerst komt het inkoopbeleid aan bod in een ruimer strategisch kader om vervolgens naar het operationele te gaan. Enkele facetten hiervan zijn: besluitvorming omtrent inkoop, de binding met planning, de organisatie van de functie, leveranciersbeoordeling, onderhandelingsstechnieken, efficiëntiebeoordeling enz. Uiteraard gaat de auteur niet voorbij aan de just-in-time filosofie en vraagstukken rond co-makership en kwaliteit. Elk hoofdstuk is geïllustreerd met een praktijkgetuigenis, een duidelijke omschrijving van de gebruikte begrippen, een literatuuroverzicht en aan het eind van elk hoofdstuk een aantal opdrachten. Het boek is nuttig zowel voor praktijkmensen als voor studenten. Het is trouwens de bedoeling van de auteur dat het boek als cursusmateriaal zou gebruikt worden.

De auteur stelt dat elk boek de sporen draagt van een persoonlijke keuze: wat wordt opgenomen en wat niet? Elke lezer zal dus onderwerpen onderkennen die ofwel te uitvoerig ofwel te weinig aan bod komen. Voor mij persoonlijk zijn een tweetal onderwerpen onvoldoende uitgewerkt. Het eerste is voorraadbeheer en voorraadmodellen, waar de auteur anderhalve bladzijde bij stilstaat. Dit is nogal pover, zeker als men weet dat in bepaalde sectoren voorraadmodellen van essentieel belang zijn. Een tweede onderbelicht facet is de binding met planningssystemen zoals materiaalbehoefteplanning. Het onderwerp komt weliswaar aan bod maar dan zeer vluchtig en weinig diepgaand. Als men aandacht heeft voor de integrale logistieke keten, dan zou MRP wel wat meer aandacht verdienen. De twee vermelde aspecten zijn in de literatuur zeer ruim aan bod gekomen, dit is wellicht de reden waarom de auteur zijn aandacht op andere facetten heeft gericht.

Op deze kleine kritische noot na, kan ik besluiten dat dit boek in de Nederlandstalige managementliteratuur een uniek werk is. Daarenboven zijn de lay-out en de vormgeving van het boek zelf zeer goed geslaagd.

Marc Lambrecht

ACCOUNTANCY

Robert VERTONGHEN & Chris LEFEBVRE

Vennootschapsboekhouden. Handboek ten behoeve van onderwijs en praktijk. Tweede, volledig bijgewerkte druk

Leuven / Amersfoort, Acco, 1989, 445 blz. - Prijs: 1.285 fr.

Een handboek vennootschapsboekhouden van R. Vertonghen en C. Lefebvre verscheen er reeds in 1985. De wijzigingen in de wet op de jaarrekening dwongen de auteurs ertoe hun eerste uitgave te herwerken. De inhoud van dit boek kan eigenlijk het best omschreven worden door een definitie te geven van het begrip *vennootschapsboekhouden*, nl. «bij vennootschapsboekhouden worden slechts die boekingen behandeld die typisch zijn voor een vennootschap en die voortvloeien uit de beschikkingen vervat in de wetgeving op de handelsvennootschappen». Concreet wil dit zeggen dat de auteurs in dit werk enkel die boekingen omstandig omschrijven en illustreren die voorkomen bij de oprichting van een vennootschap, bij een kapitaalverhoging of -vermindering, bij de resultaatverwerking en bij de vereffening van een vennootschap.

Als aanloop tot die specifieke transacties geven de auteurs in deel I, als achtergrondinformatie, de bepalingen uit de wetgeving op de jaarrekening van de handels- en industriële ondernemingen. Vervolgens worden in afzonderlijke hoofdstukken deze transacties en

boekingen m.b.t. oprichting, vereffening enz. omstandig ontleed in functie van de zes bestaande handelsvennootschapsvormen in België (nl. NV, BVBA, CV, VOF, gewone commanditaire vennootschap en commanditaire vennootschappen op aandelen). Bij deze herwerkte versie hebben de auteurs ervoor gezorgd dat alle aanpassingen van de vennootschapswetgeving tot en met 1987 werden verwerkt in deze hoofdstukken. Zij hebben ook van de gelegenheid gebruik gemaakt om de tekortkomingen van de eerste versie weg te werken. Ter afronding van het werk werd een hoofdstuk over consolidatie toegevoegd, waarin een voorbeeld van een consolidatie tussen drie ondernemingen werd uitgewerkt en waarin, bij afwezigheid van een Belgisch KB, de tekst van de 7de Richtlijn werd opgenomen. Als besluit kan men stellen dat dit werk over vennootschapsboekhouden een degelijk en didactisch handboek voor het hoger onderwijs is. Bovendien kan dit boek ook gebruikt worden als naslagwerk in het bedrijfsleven.

Ann Jorissen

Filip VAN DAMME e.a.

Just-in-time Accounting

z. pl., Kluwer Wetenschappelijke Uitgeverij, 1989, 124 blz. - Prijs: 785 fr.

De laatste jaren duikt het begrip *Just in time* te pas en te onpas op bij studiedagen en in de literatuur rond bedrijfseconomische problemen. Het *Just in time* concept, omschreven als een bedrijfsfilosofie met als basisdoelstelling het elimineren van verspilling, vormt ook het centrale thema in de voorliggende publikatie. Geconfronteerd met de problemen die er rijzen op het vlak van de administratie en de kostprijsberekening bij bedrijven die omschakelen naar JIT-productie, hebben deze personeelsleden van Coopers en Lybrand het plan opgevat om hun ervaringen in boekvorm neer te schrijven. Deze neerslag van indrukken en aanbevelingen is verdeeld over vijf hoofdstukken. In een eerste hoofdstuk leggen de auteurs uit wat de JIT-filosofie juist inhoudt. De kenmerken van het traditionele kostprijsmodel vormen de inhoud van hoofdstuk 2 en in hoofdstuk 3 komt de aanpassing van het traditioneel kostprijsmodel aan de JIT-omgeving aan bod. Een nieuwe productie-aanpak leidt uiteraard ook tot nieuwe evaluatiecriteria, deze worden besproken in hoofdstuk 4. Tot slot wordt in deel 5 de leveranciersboekhouding in het licht van de JIT-inkoopfunctie besproken. Van al deze delen bevat deel 4 veruit de interessantste informatie; verder vindt de lezer doorheen het boek wel een aantal nuttige tips.

Naast deze positieve punten vallen er ook wel een aantal opmerkingen te maken. Bij het schrijven van dit boek hebben de auteurs zich vooral bekommerd om hun eigen ideeën weer te geven, zonder dat zij daarbij naar volledigheid gestreefd hebben. In dit kader past het twee punten aan te halen. Ten eerste vernoemen de auteurs dikwijls bepaalde begrippen in dit boek zonder die voor de lezer op een klare wijze te omschrijven, integendeel, men weeft er enkele vage zinnen rond. Soms zijn de begrippen zelfs afwijkend van de literatuur. Zo wordt het systeem van *direct costing* in dit werk op blz. 53 en 54 naar voren gebracht als een systeem waarbij de directe kosten aan de producten toegewezen worden en de indirecte kosten rechtstreeks naar de resultatenrekening gaan. Het systeem van *direct costing*, dat in de literatuur van de jaren '80 meer en meer *variabele costing* genoemd wordt om alle verwarring te vermijden, impliceert echter dat men enkel de variabele kosten aan de producten toewijst en dat de vaste kosten als periodekost behandeld worden. Ten tweede ontbreken er bij de bespreking van bepaalde thema's gewoon elementen, bijv. bij het deel 2.3.2. over verantwoordelijkheidscentra vergeet men de investeringscentra, bij de kwaliteitskosten vergeet men de interne foutkosten te vermelden. Deze ontbrekende elementen wijzen erop dat de auteurs waarschijnlijk geen uitvoerige literatuurstudie hebben ondernomen vooraleer zij dit werk schreven. Deze indruk wordt nog versterkt door het feit

dat in dit boek een bibliografie volledig ontbreekt en er in heel het werk slechts 1 verwijzing naar een andere publikatie voorkomt. Niet alleen bibliografische referenties ontbreken, maar de lezer zal in dit werk ook tevergeefs naar een besluit, een conclusie of een slot zoeken.

Tot slot van deze recensie kunnen we stellen dat dit boek een aanrader zou zijn voor diegenen die op het moment overschakelen naar JIT-productie, als de verkoopprijs van het boek de helft van de huidige prijs zou bedragen.

Ann Jorissen

INFORMATICA

J.P.C. KLEIJNEN & W.J.H. VAN GROENENDAAL

Simulatie. Technieken en toepassingen

Schoonhoven, Academic Service, 1988, xi + 245 blz.

Dit boek is bedoeld als kennismaking met het vak simulatie. Het is in feite een cursustekst die enige jaren gedoceerd werd aan studenten econometrie en bestuurlijke informatiekunde in Tilburg (Nederland). Het cursuskarakter blijkt nog duidelijk uit de opgaven die regelmatig opduiken en waarvan de oplossing (meestal) achteraan in het boek is gegeven. In de inleiding is ook sprake van een bijhorende diskette (vermoedelijk in Turbo Pascal en verkrijgbaar bij de auteurs).

Na de inleidende hoofdstukken over het genereren en toetsen van toevalsgetallen met computer en het trekken uit niet-uniforme verdelingen, komen de toepassingen aan bod. Bij de algemeen-economische en de bedrijfseconomische toepassingen gaat het o.a. over het Klein I model, het spinnwebmodel, micro-economische modellen (neoklassiek of optimaliserend; *behavioral* of *bounded rationality*), bedrijfsmodellen of corporate modelling, risico-analyse van investeringsprojecten, systeemdynamica van Forrester (terugkoppeling en vertraging).

Toepassingen op het gebied van operationeel onderzoek situeren zich op het vlak van voorraadbeheer en wachttijdproblemen. Met statistische toepassingen pogen de auteurs simulatie (Monte-Carlomethode) toe te passen om de robuustheid van de t-toets en van regressie-analyse te onderzoeken.

Ietwat speciaal is het hoofdstuk over proefopzetten om te beslissen welke combinaties van factoren (parameters en exogene variabelen) men zal simuleren. Dit gebeurt via *Analysis of Variance* (ANOVA-techniek).

Het verhaal wordt afgerond met beschouwingen over hoe lang men moet simuleren, enkele trucs om de betrouwbaarheid te vergroten, een overzicht van de diverse simulatietaalen, tips voor verdere studie.

Rik Goegebeur

A.J. DE BOER

Basiscursus dBASE III Plus

Schoonhoven, Academic Service, 1988, viii + 145 blz.

Het betreft een boek uit de reeks basiscursussen van Academic Service en is dus bedoeld voor absolute beginners in dBASE III Plus.

Er wordt sterk de nadruk gelegd op het gebruik van ASSIST (de menu-gestuurde werkomgeving). Dit boek komt op het ogenblik dat dBASE III Plus vervangen wordt door dBASE IV (vanaf eind 1988) en waar precies het gebruik van ASSIST totaal gewijzigd wordt (thans spreekt men van CONTROL CENTER). Op dit vlak zou men kunnen stellen dat dit werk op een minder gunstig moment verschijnt.

Met het oog op de doelgroep en de «kleine gebruiker» (zonder harde schijf) daarentegen is het wel nog verantwoord dBASE III Plus (en ASSIST) aan te leren. Dit programma is minder complex en vergt minder ruimte op de harde schijf.

Alles komt aan bod: een database maken, invoeren van gegevens (eventueel via invulformulier), sorteren (indexeren), opvragen van gegevens, etiketten en rapporten aanmaken. Dit alles met behulp van de Nederlandstalige versie van ASSIST. Er is een beknopt hoofdstuk over het schrijven van programma's opgenomen. Achteraan vinden we enkele interessante bijlagen: een overzicht van commando's en functies, en een woordenlijst Engels-Nederlands voor ASSIST.

Rik Goegebeur

RECHT

Herbert STEIN, ed.

Tax Policy in the Twenty-first Century

Chichester, John Wiley & Sons, 1988, xii + 324 blz. - Prijs: 21,50 £

Op een internationaal symposium op initiatief van de universiteiten van Virginia (Herbert Stein) en Rotterdam (Sybren Cnossen) werd aan een twintigtal specialisten (meestal uit de V.S., en zowel fiscale juristen als economen) gevraagd welke hoofdkenmerken belastingheffing en -systeem zullen vertonen, zegge over een halve eeuw. Vele bijdragen – overigens de beste – zijn van de hand van bekende namen inzake belastingbeleid, zoals R. Bird, L. Sommers, J. Kay, H. Aaron, V. Tanzi, J. Stiglitz. Zoals de editor in zijn inleiding schrijft: «the hope is not to prescribe or predict but to open the minds of policymakers to some important facts» (p. X).

Als vanzelf bevat het boek (korte) bijdragen van uiteenlopende kwaliteit. De auteurs kregen blijkbaar ook veel vrijheid bij de keuze van de benadering. Toch bevat het boek een aantal interessante gegevens en overwegingen, in wezen onder referentie naar de V.S. en de rijke landen. Enkele te verwachten tendensen komen bij vele auteurs aan bod, met name de vergrijzing van de bevolking, die de uitgaven voor sociale zekerheid zal doen toenemen. Ook het feit dat een stijgend per capita inkomen de belastingdruk als minder bezwarend doet ervaren. Toch wordt geen extrapolatie van het beslag van belastingen op het BNP, dat sinds 50 jaren zo snel groeit, geanticipeerd. Anderzijds wordt, ondanks het thans overheersende liberale ethos, geen gevoelige daling van de macro-belastingquote tegemoet gezien. Een thema dat veel tot uiting komt, vooral bij de juristen, is dat van de snelle inter- en multinationalisatie (zie bv. de jurist K. Vogel). De belasting van (mobiele)

geldkapitalen wordt daardoor moeilijker, de mogelijkheden voor belastingarbitrage voor bedrijven verruimen zich. Er is derhalve nood aan meer internationale coördinatie van wetgevingen en administratie. Een laatste thema is dat van de vergrote mogelijkheden voor aanwending van computertechnieken door de fiscale administratie (zie vooral Stiglitz). Anderzijds wijst Tanzi erop dat de computer de decentralisatie naar kleinere productie-eenheden zal bevorderen; deze zijn veelal moeilijker te omvatten door de fiscale administratie. Al met al wordt aan de inkomstenbelasting een minder rooskleurige toekomst voorspeld, terwijl daarentegen de B.T.W. (alhoewel deze nog niet als federale belasting bestaat in de V.S.) wel positief wordt ingeschat. Ondanks de relatief losse samenhang van de bijdragen, en het zwakke niveau van sommige onder hen, bevat dit boek een hoog percentage van nuttige inzichten voor een prospectie van een toekomst die, hoe dan ook, reeds is begonnen...

Sylvain Plasschaert

Burton V. McCULLOUGH
Letters of Credit

New York, Matthew Bender, 1988, losbladig - Prijs: 100 \$

De ondertitel van voorliggend boek - Commercial and Standby Letters of Credit - geeft reeds een juistere oriëntatie aan van het domein dat de auteur behandelt.

Terwijl de «commercial letters of credit» of (commerciële) documentaire kredieten hoofdzakelijk te beschouwen zijn als een betalingstechniek voor internationale verkoopverrichtingen, zijn de «standby letters of credit» een garantietechniek ontwikkeld door de bankindustrie van de Verenigde Staten en vergelijkbaar met wat in de Europese rechtsstelsels bankgaranties of, ook al is dit geen synoniem, garanties op eerste verzoek genoemd wordt.

Het boek is toegesneden op het recht van de Verenigde Staten, doch door het feit dat zowel de documentaire kredieten als de *standby letters of credit* het voorwerp uitmaken van de «Uniforme regelen en usances met betrekking tot documentaire kredieten» (U.C.P.), opgesteld door de Internationale Kamer van Koophandel (jongste versie daterend van 1983), overstijgt het boek de louter rechtsvergelijkende aantrekkelijkheid.

Bovendien worden de talrijke concepten toegelicht aan de hand van verscheidene schema's en voorbeelden, waarvan er sommige doorheen het hele boek lopen. Gelet op de techniciteit van de behandelde concepten verhoogt dit de leesbaarheid aanzienlijk.

Naast een grondige analyse van de onderscheiden juridische verhoudingen in documentaire kredieten en *standby letters of credit*, wordt aandacht besteed aan de gerechtelijke procedures die ertoe strekken de betaling aan de begunstigde te verhinderen. Het is op dit punt dat het «abstracte» karakter van de *letters of credit* het duidelijkst tot uiting komt. Onder het abstracte karakter van de *letters of credit* wordt verstaan dat zij initieel hun bestaansreden vinden in een andere, «onderliggende», juridische verhouding (zoals een verkoopverrichting bij documentair krediet), doch dat zij een juridisch bestaan leiden dat in principe onafhankelijk is van deze onderliggende verhouding.

Tenslotte worden nog afzonderlijke hoofdstukken gewijd aan acceptkredieten en garanties verstrekt ten behoeve van een emittent van obligaties, bijzondere toepassingen van de *standby letters of credit*.

Luc Demeyere

Roberto BALDI

Distributorship, Franchising, Agency. Community and national laws and practice in the EEC

Kluwer Law and Taxation Publishers, 269 blz. - Prijs: 126 gulden

Dit uit het Italiaans vertaalde, voortreffelijke werk wil de in iedere Lidstaat afzonderlijk en in de gehele EEG actieve tussenpersonen in de handel rechtsvergelijkend bestuderen. Al deze tussenpersonen functioneren onder wat een geheel van gemeenschappelijke juridische principes mag worden genoemd, zodat men inderdaad van een *de facto* (Europees) recht van de commerciële distributie mag spreken. Deze vergelijkende studie maakt het niet alleen mogelijk het toepasselijke recht van de Lidstaten te vergelijken, de verschillen en affiniteiten ervan aan te duiden en kennis te nemen van de door de EEG reeds voorgestelde oplossingen, maar wil door het doen van bepaalde voorstellen ook bijdragen tot de harmonisatie van het Europese recht ter zake, wat ten slotte een van de grondslagen van de Europese Gemeenschap is. De publikatie van de Engelse vertaling van dit werk viel overigens samen met het eerste en belangrijke EEG-initiatief ter zake, nl. de goedkeuring van de Europese Richtlijn inzake de zelfstandige handelsagenten van 18 december 1986. Het veld dat deze studie bestrijkt is rondt indrukwekkend: achtereenvolgens worden behandeld de zelfstandige handelsagent, de gesalarieerde verkoper, de distributeur, de franchisenemer, en enkele minder courante vormen van handelstussenpersoon. Van de overeenkomsten die betrekking hebben op deze tussenpersonen worden de belangrijkste bepalingen besproken, zoals m.b.t. duur, exclusiviteit, beëindiging en schadeloosstelling daarbij, de beloning, zowel vanuit nationaal als vanuit EEG-oogpunt.

Er wordt - terecht overigens - een afzonderlijk hoofdstuk gewijd aan de problemen van de bevoegdheid van de rechtbanken en de tenuitvoerlegging van (vreemde) burgerlijke en commerciële vonnissen. Het zgn. Executie-Verdrag van 27 september 1968, later vanzelfsprekend enkele malen aangepast, en de Europese rechtspraak ter zake komen uitvoerig aan bod.

Verder wordt er ook aandacht besteed aan de problemen rond het op (internationale) distributiecontracten toepasselijke recht, niet altijd even duidelijk, waarbij (bijna vanzelfsprekend) de Italiaanse regeling onder het gemene recht wat ruimer ter sprake komt. Van de overige EEG-landen wordt gezegd dat zij vaak specifieke regels hebben gecreëerd in deze materie. Enkele ter zake zeer belangrijke verdragen, zoals de Conventie van Rome van 19 juni 1980 m.b.t. het recht van toepassing op contractuele verbintenissen, de Haagse Conventies inzake de internationale (ver)koop van goederen, de VN-Conventie van Wenen van 11 april 1980 inzake de internationale (ver)koop van goederen, worden in grote trekken besproken.

Tot slot biedt dit rijk gestoffeerd en uitstekend werk een uitvoerige bloemlezing van toepasselijke nationale en EEG-wetteksten, een zeer uitgebreide bibliografie en een erg nuttige index. Dit boek is een must voor de vakman!

Dony Van Hoof

Jan VRANKEN

De maatschappij en haar bouwstenen. Een inleiding tot de sociologie. Ufsia Universitaire Reeks Economie Deurne, MIM, 1988, 174 blz.

De auteur probeert in dit handboek een aantal verhaallijnen aan te houden die een houvast moeten bieden voor de sociologische neofiet. Een eerste is het ontdekkende karakter van de sociologie, waarmee de lezer zijn voordeel kan doen als lid van de samenleving en als aankomend specialist. Een tweede is dat we bij het waarnemen van de samenleving door haar niet onberoerd gelaten worden: ze bepaalt in hoge mate zelf de positie van waaruit we naar haar mogen kijken. Een derde draad is dat ons samenleven in belangrijke mate uit strijd en ongelijkheid bestaat.

De auteur steunt zich op een goede selectie van sociologische werken en handelt achtereenvolgens over de samenleving als voorwerp van wetenschappelijke studie, de waarneming van de maatschappelijke werkelijkheid, de bouwstenen van de maatschappij, groepen, organisaties, cultuur, en tenslotte de gelaagdheid van de samenleving.

Het boek is doorspekt met voorbeelden die de theorie verduidelijken. Alle belangrijke concepten, begrippen, termen... worden met zorg uitgelegd. Hierbij wordt gesteund op de klassieken uit de sociologie.

Deze inleiding kan als nuttig werkinstrument dienen voor iedereen die met de sociologie kennis wil maken.

Urbain Claeys

Leif LEWIN

Ideology and Strategy. A century of Swedish politics. Reeks «Political Economy of Institutions and Decisions» Cambridge, Cambridge University Press, 1988, xii + 344 blz. - Prijs: 40 £

De Zweedse binnenlandse politiek is voor de meesten onder ons een totaal onbekend terrein. Het is de verdienste van de auteur dat hij deze politiek kenbaar maakt aan de hand van een reeks case-studies, die stuk voor stuk een methodologische basis bezitten. Een goede regering komt voort uit de actieve interactie tussen burgers en politici die in staat zijn de publieke opinie te bewerken. Politici moeten weliswaar de wens van hun kiezers volgen maar tegelijk de verschillende mogelijke gevolgen van hun diverse strategieën in hun besluitvormingsproces incalculeren. Alleen op die manier komen optimale en rationele politieke opties tot stand. Ziedaar de belangrijkste conclusies van Leif Lewin, die systematisch worden afgeleid aan de hand van een aantal conflictsituaties die zich hebben voorgedaan op het Zweedse binnenlandse politiek toneel, zo o.m. het tariefdispuut op het einde van de 19de eeuw, de hervorming van de kieswetgeving, het zgn. *gouvernement d'assemblée*, de meningsverschillen m.b.t. het economisch beleid gedurende de grote wereldcrisis van de jaren dertig, de visie op de economische planning, het pensioensysteem, het gebruik van nucleaire energie, de aanleg van investeringsfondsen voor tewerkgestelden. Dit alles wordt behandeld aan de hand van het rationeel gedragspatroon zoals naar voren gebracht in de speltheorie. Het is echter de grote verdienste van dit werk dat de kwantitatieve analyse zoveel mogelijk werd geweerd ten voordele van een helder-discursieve uiteenzetting. Of politiek echter alleen het resultaat is van een rationeel besluitvormingsproces, durf ik weliswaar betwijfelen, doch deze optie valt buiten het door de auteur gekozen raamwerk.

Eric Faucompret

Jeffrey HARROP

The Political Economy of Integration in the European Community Aldershot, Edward Elgar (Gower Publishing Company), 1989, xii + 207 blz. - Prijs: 28,50 £

Steeds meer handboeken over de Europese Economische Gemeenschap zien het daglicht. Die trend is niet verwonderlijk, aangezien Europa steeds omvangrijker en ingewikkelder wordt, en het bijgevolg ook moeilijker wordt om tussen de bomen het globale Europese bos te leren zien.

Dit handboek vormt een serieuze bijdrage in het verstrekken van een globaal inzicht in de EEG. Naast de politiek-historische achtergrond en de institutionele aspecten van het communautaire Europa, worden een aantal hoekstenen van de Europese integratie uitvoerig belicht. De aandacht gaat met name uit naar de effecten van de douane-unie, de handelspolitiek, de landbouw, de industrie, de regionale, monetaire en fiscale problematiek.

Telkens worden ook de implicaties geanalyseerd voor het Verenigd Koninkrijk, zodat niet specifiek hierin geïnteresseerden minder hun gading in voorliggend werk zullen vinden.

Volledigheid is in Europese materies zeer moeilijk, zodat de auteur zich in dit werk beperkt heeft tot de beleidsterreinen die in de EEG tot op heden het sterkst uitgebouwd zijn. Deze bewuste keuze heeft tot gevolg dat sommige Europese doelstellingen, zoals expliciet vermeld in artikel 3 van het EEG-Verdrag, niet in het boek terug te vinden zijn. Men denke o.a. aan de vervoerspolitiek en het sociale beleid. Ook is het jammer dat de problematiek van Europa 1992 met te weinig diepgang aan bod komt.

Paul Roosens